

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๘

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ โดยจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยปัจจุบันภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นเครื่องมือช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจแก่สังคมไทย สามารถปรับและนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม ให้เกิดความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ยังช่วยเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๘ ขึ้น เพื่อสืบสาน และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีความสำคัญต่อชุมชน และไม่ให้เกิดการสูญหายไปจากสังคม โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก

ธันวาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
บทที่ ๒ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลป่าสัก	๒
บทที่ ๓ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	
๑. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม	๓
- กลุ่มข้าวกล้อง บ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ ๑	
๒. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม	๗
- กลุ่มจักสาน บ้านดอยจำปี หมู่ที่ ๗	
๓. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการแพทย์ไทย	๑๑
- กลุ่มผลิตน้ำมันเหลืองสมุนไพร บ้านแม่คำหนองบัว หมู่ที่ ๒	
๔. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม	
- คณะกลองหลวง (แก้วสะท้อนฟ้า) บ้านปางหมอปลง หมู่ที่ ๖	๑๔
- กลุ่มกลองหลวง (ปฐพีสะท้อน) บ้านดอยจำปี หมู่ที่ ๗	๑๗
- กลุ่มกลองยาว บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ ๑๒	๑๙
- กลุ่มฟ้อนเล็บ บ้านดอยจำปี หมู่ที่ ๗	๒๑
๕. ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอื่น ๆ (ประเพณี)	
- กองทุนตักบาตรตานี	๒๕

แนวคิดเกี่ยวกับฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสำรวจ รวบรวม และจัดเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลป่าสักอย่างเป็นระบบ
๒. เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สู่คนรุ่นหลัง
๓. เพื่อส่งเสริมการนำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนและการเรียนรู้

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึง พินความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคนในท้องถิ่น มีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคแต่ละสมัย

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

๑. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี การทำปุ๋ยสัตว์ การประมง/การป่าไม้ โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น
๒. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ฝีมือหรือช่างทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายโดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักของการผลิต เช่น งานจักสาน, งานทอผ้าด้วยมือ, งานเย็บปักถักร้อย เป็นต้น
๓. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักร เป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านบริหาร เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้) เป็นต้น
๔. ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เพื่อจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนได้ เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวด/การนวดประคบสมุนไพร), การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น
๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า, การสืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น
๖. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, นาฏศิลป์, ดนตรี, ทัศนศิลป์, คีตศิลป์, การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เป็นต้น
๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ, ภาษาถิ่น, หนังสือ, ตำรา, ตำรับอาหาร, งานประพันธ์/บทประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วร้อยกรอง, เรื่องสั้น, นวนิยาย, นิทาน, บทเพลงต่าง ๆ เป็นต้น
๘. ด้านอื่น ๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ข้อมูลทั่วไปของตำบลป่าสัก

ป่าสัก เป็นตำบลหนึ่งใน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่ทำการตั้งอยู่ เลขที่ ๓๕๘ บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ ๓ ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ห่างจากที่ว่าการอำเภอเชียงแสน ๑๑ กิโลเมตร และห่างจากศาลากลางจังหวัดเชียงราย ๖๐ กิโลเมตร โดยพื้นที่ครอบคลุมในความรับผิดชอบ ๖๐ ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน

หมู่บ้านในความรับผิดชอบทั้งหมด ๑๓ หมู่บ้าน

- หมู่ที่ ๑ บ้านแม่คำเกษตร
- หมู่ที่ ๒ บ้านแม่คำหนองบัว
- หมู่ที่ ๓ บ้านป่าสักน้อย
- หมู่ที่ ๔ บ้านป่าแดด
- หมู่ที่ ๕ บ้านหนองบัวสด
- หมู่ที่ ๖ บ้านปางหมอปวง
- หมู่ที่ ๗ บ้านดอยจำปี
- หมู่ที่ ๘ บ้านดอยศรีแก้ว
- หมู่ที่ ๙ บ้านสันมะเค็ด
- หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอยคำ
- หมู่ที่ ๑๑ บ้านแม่คำใต้
- หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าสักน้อย
- หมู่ที่ ๑๓ บ้านป่าสักน้อย

ชื่อข้อมูล กลุ่มข้าวกล้อง บ้านแม่คำเกษตร

๓

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเกษตรกรรม

ที่ตั้งเลขที่ ๔๒ หมู่บ้าน บ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ ๑ ตรอก/ซอย -
ถนน - แขวง/ตำบล ป่าสัก อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย
รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๙๔-๕๐๘๙๕๖๖
ชื่อผู้ประสานงาน นางลำจวน จันโทสุทธิ โทรศัพท์ ๐๙๔-๕๐๘๙๕๖๖

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

แรกเริ่มนั้นเป็นกลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้มีโอกาสได้ไปทัศนศึกษาดูงานที่ตำบลม่วงคำ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ในเรื่องของการทำข้าวกล้อง จึงได้มีความคิดในการนำมาต่อยอด โดยการตั้งกลุ่มผลิตข้าวกล้องขึ้น กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ตั้งอยู่ที่บ้านแม่คำเกษตร หมู่ที่ ๑ ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งมี นางลำจวน จันโทสุทธิ นางจันดี แก้วรากรมุข เป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งทั้งหมด ๓๗ คนปัจจุบันคงเหลือสมาชิกอยู่ ๒๕ คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำข้าวกล้อง สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และสร้างผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องให้เติบโต มีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน เป็นหลัก เมื่อว่างจากอาชีพหลัก ก็มีอาชีพรอง จากการทำผลิตภัณฑ์ข้าวกล้อง ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เรื่องราวของผลิตภัณฑ์ (Product Story) ผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องที่มีความสำคัญใกล้ชิดกับชาวบ้านในหมู่บ้านแม่คำเกษตรมาช้านาน จัดเป็นหัตถกรรมเก่าแก่ที่สุดประเภทหนึ่งเพื่อสนองประโยชน์การใช้สอย การดำรงชีวิตของมนุษย์ ผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องได้พัฒนาเรื่อยมาจนมาถึงคนรุ่นหลังเพื่อให้สามารถใช้บริโภคได้ดีที่สุด ผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนาให้เข้ากับปัจจุบันมากขึ้น เพราะเป็นสินค้าที่ใช้ต้นทุนต่ำ และไม่ต้องใช้อุปกรณ์ในการผลิตมากนัก จึงทำให้สินค้าสามารถขยายตลาดได้ทั่วหมู่บ้านและทั่วจังหวัด อีกทั้งได้นำข้าวกล้องมาแปรรูปเป็นข้าวแต่น โดยทำขายในช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นหลัก และทำข้าวแคบ ขนมเป็ยง (ลินหมา) โรงทานตามงานบุญต่าง ๆ ซึ่งทำได้ตลอดปี

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นางจันทรดี แก้วรากรมุข
วัน เดือน ปีเกิด -
ที่อยู่ หมู่ที่ ๑ บ้านแม่คำเกษตร ตำบลป่าสัก
หมายเลขโทรศัพท์ -

๓.๒ ผู้สืบทอด

ชื่อ นางลำจวน จันโทสุทธิ
วัน เดือน ปีเกิด วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๐๖
ที่อยู่ ๔๒ หมู่ที่ ๑ บ้านแม่คำเกษตร ตำบลป่าสัก
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔-๕๐๘๙๕๖๖

๔. สถานะ การคงอยู่

ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย

เสี่ยงต่อการสูญหาย

ไม่มีปฏิบัติแล้ว

ชื่อข้อมูล กลุ่มจักสาน บ้านดอยจำปี

๗

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านหัตถกรรม

ที่ตั้งเลขที่ ๖๓ หมู่บ้าน บ้านดอยจำปี หมู่ที่ ๗ ตรอก/ซอย -
ถนน พหลโยธิน แขวง/ตำบล ป่าสัก อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย
รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๘๗-๗๘๘๔๕๑๔
ชื่อผู้ประสานงาน นายบุญเลิศ จันทาพูล โทรศัพท์ ๐๘๗-๗๘๘๔๕๑๔
ก่อตั้งเมื่อ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๙ มีสมาชิกทั้งหมด ๓๑ คน โดยการรวมกลุ่มในหมู่บ้านดอยจำปี วัตถุประสงค์ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง สร้างความสามัคคีในหมู่บ้านและยังเพิ่มรายได้ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของตำบลป่าสัก นำสินค้าไปจัดแสดง สาธิต ยังงานต่าง ๆ ของอำเภอและจังหวัด เป็นวิทยากรในการอบรม สาธิตวิธีการทำให้กับผู้ที่สนใจ

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นายดวงคำ มูลสวัสดิ์
วัน เดือน ปีเกิด ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔
ที่อยู่ ๑๗๖ หมู่ที่ ๗ บ้านดอยจำปี ตำบลป่าสัก
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๕-๖๗๕๙๒๔๗

๓.๒ ผู้สืบทอด

ชื่อ นายบุญเลิศ จันทาพูล
วัน เดือน ปีเกิด ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔
ที่อยู่ ๖๓ หมู่ที่ ๗ บ้านดอยจำปี ตำบลป่าสัก
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๗-๗๘๘๔๕๑๔

๔. สถานะ การคงอยู่ ☒ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☐ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๕. รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม

๑. นายบุญเลิศ จันทาพูล
๒. นายบุญมี กันทอน
๓. นายก้องคำ หมิ่นเร็ว
๔. นายศรีนวล ฝารินทร์
๕. นางพร ณ อุโมงค์
๖. นางต๊ิบ มงคลคลี
๗. นางป่า ศรีสองสม
๘. นายทวีพงษ์ ฐานะมูล
๙. นายอดิศร กันทาทอง
๑๐. นางจำนงค์ แสนศักดิ์หาญ
๑๑. นางหลาด มะตา
๑๒. นายนวล สุตัน
๑๓. นายวรรณชัย ฐานะมูล

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๘

ชื่อข้อมูล กลุ่มผลิตน้ำมันเหลืองสมุนไพร บ้านแม่คำหนองบัว

๑๑

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

ที่ตั้งเลขที่ ๑๕๒ หมู่บ้าน บ้านแม่คำหนองบัว หมู่ที่ ๒ ตรอก/ซอย
ถนน แขวง/ตำบล ป่าสัก อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย
รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๘๗-๑๗๗๖๓๘๓
ชื่อผู้ประสานงาน นางจันทร์ศรี ร้องหาญแก้ว โทรศัพท์ ๐๖๓-๓๘๘๘๕๕๕
ก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๑ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

เริ่มรวมกลุ่มผลิตน้ำมันเหลืองสมุนไพร วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๑ โดยรวมกลุ่มกันกับผู้ไปเรียนที่เรียนผู้สูงอายุตำบลป่าสัก ณ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลป่าสัก บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ ๑๓ ตำบลป่าสัก จากการรวมกลุ่มหาวัตถุดิบในการผลิต โดยแบ่งหน้าที่ในการหาวัตถุดิบในการผลิตน้ำมันเหลืองสมุนไพร และได้ประชุมกลุ่มเลือกตั้งประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการ ในปีถัดมา ในวันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ได้เป็นตัวแทนของตำบลป่าสัก ร่วมออกบูธนิทรรศการแสดงตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ จัดขึ้น และรวมกลุ่มจัดทำตามที่มีผู้สั่งทำ เพื่อนำไปเป็นของที่ระลึกตามงานศพ และงานบุญต่าง ๆ

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ และผู้สืบทอด

ชื่อ นางจันทร์ศรี ร้องหาญแก้ว

วัน เดือน ปีเกิด ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙

ที่อยู่ ๑๕๖ หมู่ที่ ๒ บ้านแม่คำหนองบัว ตำบลป่าสัก

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๖๓-๓๘๘๘๕๕๕

๔. สถานะ การคงอยู่

ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย

เสี่ยงต่อการสูญหาย

ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๕. รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

๑. นางจันทร์ศรี ร้องหาญแก้ว

๒. นางจิระนันท์ สุปัญญา

๓. นางอำไพ แสนศักดิ์หาญ

๔. นางสาวแก้ว โกเสนตอ

๕. นางสุพิน แสนศักดิ์หาญ

๖. นายอินสม วิริยะ

๗. นายกำจร ศักดา

๘. นางทองเหรียญ แสนศักดิ์หาญ

๙. นางกำพุท ทาแกง

๑๐. นางจันทร์สม แสนศักดิ์หาญ

๑๑. นางปราณี แสนศักดิ์หาญ

๑๒. นายประยุทธ์ แสนศักดิ์หาญ

๑๓. นางจันทร์เพ็ญ ทาแกง

๑๔. นางรส ประพัฒน์
๑๕. นางบัวเขียว ก้อนวงศ์ปวง
๑๖. นายวิรัตน์ ลาดคม
๑๗. นางพา คำคา
๑๘. นางสาว ร้องหาญแก้ว
๑๙. นางต๊อด ศักดินา
๒๐. นางสุคำ คำหลวงแว่น
๒๑. นางมะลิวรรณ แสนศักดิ์หาญ
๒๒. นางจันทร์แสง ภีระบรรณ

๑๒

๖. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

ที่ตั้งเลขที่ หมู่บ้าน บ้านปางหมอปาง หมู่ที่ ๖ ถนน พหลโยธิน แขวง/ตำบล ป่าสัก

อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐

ชื่อผู้ประสานงาน นายณรงค์ อินแก้ว ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ โทรศัพท์ ๐๖๓-๓๒๓๐๘๓๐

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

เนื่องจากประชากรในพื้นที่ตำบลป่าสักส่วนใหญ่มีการอพยพถิ่นฐานมาจาก จังหวัดลำพูน และ เชียงใหม่ จึงได้นำพาประเพณีวัฒนธรรมมาจากบ้านเกิดหนึ่งในนั้นคือการตีกลองหลวง เป็นกลองที่มีขนาดใหญ่ และยาวมาก อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลองที่ยาวที่สุดของประเทศไทย โดยมักจะมีการสร้างขึ้น และเก็บไว้ตามวัดต่าง ๆ ลักษณะทั่วไปเป็นกลองที่ซึ่งหนึ่งแท่นหน้าเดียว มีสายแรงเสียง รูปร่างคล้ายกลองซิมมิงกลองปู่เจ้า และกลองแวง มีความประณีตทางศิลปะ และมีความซับซ้อนทั้งโครงสร้างภายใน ระบบเสียงกลองหลวงได้พัฒนาขึ้นด้วยฝีมือคนไทยเชื้อสายยอง ที่อาศัยอยู่บริเวณสองฝั่งลุ่มแม่น้ำปิง ระหว่างจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ โดยเนื่องมาจากความ เชื่อในเรื่องพลังอำนาจของเสียงจึงทำให้เกิดการสร้างสรรคและพัฒนากลองขึ้นเป็นจำนวนมาก กลองหลวงที่นิยมใน ปัจจุบัน มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากลองกว้างประมาณ ๒๘ นิ้ว มีความยาวประมาณ ๑๓๐ นิ้ว การเคลื่อนย้าย จึงต้องอาศัยพาหนะ เช่น เกวียนล้อเลื่อนหรือรถยนต์ การตีกลองหลวง ต้องใช้ผ้าพันเป็นรูปกรวยหรือก้นหอย และ กำเอาไว้แน่นเวลาตีให้ส่วนที่เป็นปลายแหลม ก้นหอย กระแทกกันบริเวณริมจำกลอง (ข้าวเหนียวผสมขี้เถ้า) ด้วย กำลังแรง จะเกิดเสียงดังกังวานก้องไปไกล คุณภาพของเสียงกลองหลวงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ใ กลอง เหยือกกลอง รูแวงกลอง หนังกลอง หูหึง คร่าวหูหึง หนังชิน จำกลอง ผู้ตีกลอง วัสดุที่ใช้ในการตี ตำแหน่งที่ ตี วิธีการตี จังหวะการตี และการควบคุมแรงในการตีกลอง กลองหลวงจะนำออกมาใช้ในงานในแต่ละปี เมื่อหลัง ฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวไปจนถึงหลังสงกรานต์ คือเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน กลองหลวงจะใช้ในขบวน แห่งเมื่อวัดจัดให้มีงาน เช่น งานสงกรานต์ฉลองพื้ดเปรียญ งานครว้ตาน (ครว้ทาน) ถวายทาน โบสถ์ วิหาร หรืองาน บุญต่างๆ ก็จะจัดให้มีขบวนแห่ ซึ่งมีกลองหลวงร่วมด้วย การตีแห่กลองหลวงจะใช้การตีแห่ทิดโม่ง โดยมีฆ้องชุด ใหญ่ตีร่วมด้วย คือ ชุด ๙ ใบหรือ ๗ ใบ นอกจากนี้ ก็จะมีฉาบและกลองตะหลดปด ซึ่งเป็นกลองสองหน้า มีไม้ตี สองอันร่วมด้วย ปัจจุบันกลองหลวงได้มีการแข่งขันกันมากขึ้น จึงทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งเกียรติยศและ ศักดิ์ศรีของชุมชน ที่เป็นเจ้าของ กลองหลวงจึงจัดเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองทั้ง รูปแบบและบทบาทในสังคมล้านนา ต่อมา ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้มีการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการ ตีกลอง บ้านปางหมอปาง หมู่ ๖ โดยมี นายดวงฤทธิ์ ขาติเหมาะ เป็นประธานคณะกลองยาว จึงได้ตั้งวงมา ๑๕ คน ภายใต้ชื่อ คณะกลองหลวงแก้วสะท้อนฟ้า และได้เข้ากับสมาคมกลองหลวงสิบสองราศีของอำเภอเชียงแสน เวลาว่างงานอะไร เจ้าภาพจะติดต่อไปยังสมาคมหรือติดต่อโดยตรง

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นายดวงฤทธิ์ ขาติเหมาะ

วัน เดือน ปีเกิด -

ที่อยู่ หมู่ที่ ๖ บ้านปางหมอปาง ตำบลป่าสัก

ชื่อ นายณรงค์ อินแก้ว

วัน เดือน ปีเกิด -

ที่อยู่ หมู่ที่ ๖ บ้านปางหมอปลวง ตำบลป่าสัก

โทรศัพท์ ๐๖๓-๓๒๓๐๘๓๑

๔. สถานะ การคงอยู่ ☒ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☐ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๕. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

ที่ตั้งเลขที่ ๑๙๘ หมู่บ้าน บ้านดอยจำปี หมู่ที่ ๗ ถนน พหลโยธิน แขวง/ตำบล ป่าสัก
อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐
ชื่อผู้ประสานงาน นายสมบัติ จันทาพูน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ โทรศัพท์ -

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

กลุ่มกลองหลวงบ้านดอยจำปี ได้เริ่มก่อตั้งอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยการรวมตัวของกลุ่มคนในชุมชนที่มีใจรักในศิลปะพื้นบ้าน และต้องการอนุรักษ์ “กลองหลวงล้านนา” ซึ่งเป็นกลองขนาดใหญ่ ตีผสมผสานกับเสียงเครื่องดนตรีล้านนา เช่น ข้อง ฉิ่ง ฉาบ และสะล้อซอซึง ใช้ในพิธีกรรม งานบุญ และงานประเพณีสำคัญต่าง ๆ ชื่อของกลุ่ม “ปฐพีสะท้อน” สื่อถึงพลังเสียงของกลองที่ตั้งกึกก้องจนแผ่นดินสั่นไหว เปรียบเสมือนพลังแห่งความสามัคคีและความภาคภูมิใจของชาวบ้านดอยจำปี มักจัดการแสดงกลองหลวงในงานประเพณีปีใหม่เมือง (สงกรานต์) และ งานลอยกระทง ของหมู่บ้าน และของตำบลป่าสัก งานพิธีทางศาสนา และงานบวช ของชุมชน อีกทั้งยังได้รับเชิญเข้าร่วมแสดงในงานวัฒนธรรมของระดับอำเภอ และจังหวัด ด้วย

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นายสมบัติ จันทาพูน
วัน เดือน ปีเกิด ๘ ธันวาคม ๒๕๐๔
ที่อยู่ ๑๙๘ หมู่ที่ ๗ บ้านดอยจำปี ตำบลป่าสัก

๓.๒ ผู้สืบทอด

ชื่อ นายสมบัติ จันทาพูน
วัน เดือน ปีเกิด ๘ ธันวาคม ๒๕๐๔
ที่อยู่ ๑๙๘ หมู่ที่ ๗ บ้านดอยจำปี ตำบลป่าสัก
โทรศัพท์ -

๔. สถานะ การคงอยู่ ☒ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☐ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๕. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

ที่ตั้งเลขที่ หมู่บ้าน บ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ ๑๒ ถนน พหลโยธิน แขวง/ตำบล ป่าสัก
อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐
ชื่อผู้ประสานงาน นายภานุวัฒน์ งามหนองอ้อ

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

รำกลองยาวบ้านป่าสักน้อย หมู่ที่ ๑๒ ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน ความเป็นมาของกลุ่มกลองยาว เริ่มตั้งแต่ปี ๒๐๑๙ มาแล้ว ที่แถวนี้มีการเล่นกลองยาว กลองยาว โดยคนที่สอนให้มันเป็นคนจากภาคอีสาน ต่อมาเกิดการรวมกลุ่มหนุ่มสาว แต่ถึงยุคหนึ่งก็ขาดหายไป ผู้ใหญ่บ้านกลัวว่าการเล่นกลองยาวจะสูญหายเลยจัดตั้งวงขึ้นใหม่เมื่อราว ๘ ปีก่อน จากคนหนุ่มสาว จนไปถึงอายุ ๖๐ ปี "ผู้ชายเล่นดนตรี ผู้หญิงพ่อนำขบวน" วงจะประกอบด้วยนักดนตรี ๑๐ คน เล่นกลองยาว ๕ ลูก ฉาบ ฉิ่ง ฆ้อง กรับ และกลองตัด อย่างละ ๑ คน ส่วนอีก ๒๕ คนเป็นนางรำ พ่อนำขบวน โดยการพ่อนำขบวนไปตามจังหวะเพลง จากช้าไปเร็ว สัมพันธ์กัน สำหรับเครื่องดนตรีต่าง ๆ ชาวบ้านรวมเงินกันซื้อเป็นสมบัติของหมู่บ้าน ส่วนมากจะช่วยงานวัดเป็นหลัก เมื่อวัดมีแห่เทียนพรรษา ลอยกระทง สงกรานต์ บุญกฐิน ก็ได้ใช้กลองยาวนี้สร้างความสนุกสนาน หรืออย่างเวลาลูกหลานในหมู่บ้านบวช แต่งงาน วงกลองยาวก็ช่วยสร้างสีสันให้ขบวนแห่ และบางครั้ง อบต.ป่าสัก ก็เชิญให้แสดงต้อนรับคณะศึกษาดูงานจากที่ต่าง ๆ

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นายสว่าง บุญมาศักดิ์

ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก

๓.๒ ผู้สืบทอด นายภานุวัฒน์ งามหนองอ้อ

ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๒ บ้านป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก

เบอร์โทรศัพท์ ๐๘๕-๘๖๖๑๔๘๖

๔. สถานะ การคงอยู่ ☒ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☐ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๕. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ชื่อข้อมูล กลุ่มเพื่อนเลิบบ้านดอยจำปี

๒๑

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

ที่ตั้งเลขที่ ๗๙ หมู่บ้าน บ้านดอยจำปี หมู่ที่ ๗ ถนน พหลโยธิน แขวง/ตำบล ป่าสัก
อำเภอ/เขต เชียงแสน จังหวัด เชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๑๕๐
ชื่อผู้ประสานงาน นางราพร คำภีระปาวงค์

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

การรวมกลุ่มเพื่อนเลิบบ้านดอยจำปี เริ่มต้นจากความตระหนักของผู้เฒ่าผู้แก่และกลุ่มแม่บ้าน ที่เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเริ่มถูกละเลยจากคนรุ่นใหม่ ด้วยความหวังที่จะรักษาอัตลักษณ์ของชาวล้านนา จึงได้ร่วมมือกันจัดตั้ง กลุ่มเพื่อนเลิบบ้านดอยจำปี เมื่อราวปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในระยะแรก กลุ่มเพื่อนเลิบบ้านมีเพียงสมาชิกไม่กี่คน ซึ่งเป็นแม่บ้านและเยาวชนในหมู่บ้าน โดยมีผู้สูงอายุในชุมชนที่เคยมีประสบการณ์ในการแสดงฟ้อนเล็บ เป็นครูฝึกถ่ายทอดความรู้ ท่ารำ เครื่องแต่งกาย และบทเพลงพื้นเมืองให้กับสมาชิกใหม่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในอดีตมักจะฟ้อนกันในเฉพาะงานบุญหรืองานเฉลิมฉลอง เช่น งานประเพณีปีใหม่เมือง (สงกรานต์), งานเข้าพรรษา, หรืองานบวช เมื่อกลุ่มเพื่อนเลิบบ้านเริ่มเป็นที่รู้จักในระดับตำบล หน่วยงานในพื้นที่ จึงได้ถูกรับเชิญ ให้แสดงบนเวทีในงานของระดับตำบลและอำเภอ เช่น งานบุญประจำปี งานวันผู้สูงอายุ ต้อนรับคณะกฐิน ผ้าป่าสามัคคีต่าง ๆ และการจัดงานโครงการเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น บางครั้งก็จะแสดงร่วมกับกลุ่มกลองหลวง บ้านดอยจำปีปฐพีสะท้อน

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ นางราพร คำภีระปาวงค์
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๗ บ้านป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก
เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๕-๖๘๕๖๓๗๙

๓.๒ ผู้สืบทอด

ชื่อ นางราพร คำภีระปาวงค์
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๗ บ้านป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก
เบอร์โทรศัพท์ ๐๙๕-๖๘๕๖๓๗๙

๔. สถานะ การคงอยู่

ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย

เสี่ยงต่อการสูญหาย

ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๑. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่น ๆ ด้านประเพณี

๒. รายละเอียดข้อมูล

๒.๑) ประวัติความเป็นมาของข้อมูล

ตานต้อดเป็นประเพณีของทางล้านนา ตานคือทาน หรือการทำทาน ต้อดคือทอด หรือวาง เมื่อแปลตรงตัว ตานต้อดก็คือการทำทานโดยวางสิ่งของไว้ให้ "พิธีกรรมตานต้อดนี้สมัยก่อนต้องสี่ทุ่มห้าทุ่ม เอาของไปวางไว้หน้าบ้าน แล้วจุดประทัดเรียกเจ้าบ้าน พวกเราที่ไปตานต้อดกันก็ไปแอบซุ่มอยู่มุมหนึ่ง ดูว่าถ้าเจ้าของบ้านตกใจมากเท่าไร ยิ่งได้บุญมากเท่านั้น พอเจ้าของบ้านเปิดไฟ เราก็ก่อนเข้าเข้าไป แล้วยกของขึ้นบ้าน ไปพูดคุยให้กำลังใจ พระสงฆ์องค์เจ้าไปหลายรูป บางคนร้องไห้ดีใจที่พระไปหาเขา คือเราปรับจากเมื่อก่อนที่ไม่เปิดเผยตัว ไม่เข้าบ้าน" พระครูพิศาลธรรมาทรเล่า ก่อนพระครูมาเป็นเจ้าคณะตำบลป่าสัก ประเพณีตานต้อดของถิ่นนี้สูญหายไประยะหนึ่ง เมื่อท่านได้ไปเห็นจากที่อื่นที่ยังทำอยู่รู้สึกว่าเป็นประเพณีอันดีงาม จึงเริ่มนำกลับมาทำใหม่ ด้วยพระสงฆ์ที่มีของที่ได้รับบิณฑบาตอยู่ที่วัด และจากการเดินบิณฑบาตในชุมชนทำให้พอจะทราบว่าบ้านไหนยากจน พระครูพิศาลธรรมาทรทำตานต้อดเรื่อยมา กระทั่งปี ๒๕๕๗ ทาง อบต.ป่าสักมาเข้าร่วมกับวัด จึงเกิดการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ๑๕ คน ประกอบด้วยตัวแทนพระสงฆ์จากวัด ๑๑ แห่งในตำบลป่าสัก ส่วนอีก ๔ คน เป็นฆราวาส หนึ่งในนั้นคือ ลำจวน จันทสุทธิ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก เดิม อบต.ป่าสักมีงบประมาณสนับสนุนด้วยส่วนหนึ่ง แต่ถูกสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินท้วงติงเรื่องงบประมาณกิจกรรมตานต้อด หลังหารือกันในการประชุม ๔ ฝ่ายจึงปรับมาขอให้พระสงฆ์ออกบิณฑบาต เมื่อของหมด แล้วมอบของให้เจ้าหน้าที่คัดแยกและจัดเข้าชุด มีตั้งแต่ของกิน ไปจนถึงของใช้ เช่น หม้อหุงข้าว ผ้าห่ม ผ้าเช็ดตัว พัดลม และหลอดไฟ ส่วนหนึ่งนำไปให้ผู้ยากไร้ในวันนั้นเลย อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้ทำตานต้อดครั้งต่อไปโดยจัดรับบิณฑบาตจะเวียนกันไป อย่างโซนป่าสักน้อย จัดที่ อบต.ป่าสัก ส่วนโซนปางหมอปวง จัดที่วัดปางหมอปวงนอกจากข้าวของแล้ว ยังมีคนถวายของปัจจัยมาด้วย ทางคณะกรรมการจึงเก็บรวมเป็นกองทุนตานต้อด เพื่อว่าในยามฉุกเฉินหรือยามที่มีภัยพิบัติ จะได้ใช้เงินส่วนนี้บรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า ไม่ต้องรอขอรับการสนับสนุนเพียงอย่างเดียว ขณะที่ฆราวาสอย่างรองลำจวนเป็นฝ่ายรับผิดชอบเรื่องการเลือกผู้รับตานต้อด เดือนหนึ่งไม่ต่ำกว่า ๒ หลังคาเรือน หมุนเวียนไป ตามหมู่บ้านต่างๆ อย่างเท่าเทียม โดยใช้ข้อมูลจากหลายส่วนมาประกอบการพิจารณา อีกส่วนก็มาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของตำบล ทั้งสองแห่ง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และผู้นำในท้องถิ่น

๒.๒) ขั้นตอน/วิธีการ/ดำเนินการ

๑. คัดเลือกบ้านที่มีฐานะยากจน
๒. จัดหาสิ่งของที่จะนำไปมอบ
๓. นัดหมายผู้เข้าร่วม หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่
๔. มอบสิ่งของ

๓. ชื่อผู้ที่ถือปฏิบัติและผู้สืบทอด

๓.๑ ผู้ที่ถือปฏิบัติ

ชื่อ พระครูพิศาลธรรมาทร

วัน เดือน ปีเกิด -

ที่อยู่ วัดป่าสักน้อย ตำบลป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘๖-๑๘๗๖๑๕๘

๓.๒ ผู้สืบทอด

ชื่อ นางลำจวน จันทสุทธิ

วัน เดือน ปีเกิด วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๐๖

ที่อยู่ ๔๒ หมู่ที่ ๑ บ้านแม่คำเกษตร ตำบลป่าสัก

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๙๔-๕๐๘๙๕๖๖

๒๖

๔. สถานะ การคงอยู่ ☒ ปฏิบัติอย่างแพร่หลาย ☐ เสี่ยงต่อการสูญหาย ☐ ไม่มีปฏิบัติแล้ว

๕. รูปภาพภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม/กิจกรรมทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

